

در اسارت ترکمنان

هانری دیکولییوف بلوک ویل

مترجم: عبدالرحمان اونق

۱۳۹۸

سرشناسه: کولیووف دو بلوکویل، هانری دو
عنوان و نام پدیدآور: در اسارت ترکمنان/هانری دوکولیووف بلوکویل؛ [ترجمه] عبدالرحمن اونق.
مشخصات نشر: تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری: یازده، ۱۰۵ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۳۶-۷۸۲-۴

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: کتاب حاضر با عنوان جنگ و اسارت در مرو: خاطرات یک فرانسوی از جنگ ۱۲۷۶ هـ.ق بین سپاه قاجار و ترکمن‌های مرو با ترجمه اسلام هورن در سال ۱۳۹۲ توسط انتشارات صحرا دانش به چاپ رسیده است.
عنوان دیگر: جنگ و اسارت در مرو: خاطرات یک فرانسوی از جنگ ۱۲۷۶ هـ.ق بین سپاه قاجار و ترکمن‌های مرو.

موضوع: جنگ مرو، ۱۲۷۶ - ۱۲۷۷ق. -- خاطرات
موضوع: Marv war, 1860 - 1861 -- Personal narratives
موضوع: کولیووف دو بلوکویل، هانری دو -- خاطرات
موضوع: Couliboeuf de Blocqueville, Henri de -- Diaries
موضوع: ایران -- تاریخ -- قاجاریان، ۱۱۹۳ - ۱۳۲۲ق.
موضوع: Iran -- History -- Qajars, 1779 - 1925

موضوع: مرو (شهر باستانی)

Merv (Extinct city)

شناسه افزوده: اونق، عبدالرحمن، ۱۳۳۹ - مترجم

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۷-۹۱۵ DSR13A15

رده‌بندی دیویی: ۹۵۵ ۸۷۱

شماره کتابشناسی ملی: ۵۵۶۲۹۷۶

در اسارت ترکمنان

پسندیده: هانری دوکولیووف بلوکویل

مترجم: عبدالرحمان اونق

چاپ نخست: ۱۳۹۸

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

حروفچینی و آماده‌سازی: انتشارات علمی و فرهنگی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: شرکت چاپ و نشر علمی و فرهنگی کتیبه

حق چاپ محفوظ است

انتشارات
علمی و فرهنگی

اداره مرکزی و مرکز پخش: خیابان نلسون ماندلا (آفریقا)، چهارراه حقانی، تهران (کودک) کوچه
کمان، پلاک ۲۵؛ کدپستی: ۱۵۱۸۷۳۶۳۱۳؛ صندوق پستی: ۹۶۴۷-۱۵۸۷۵؛ تلفن: ۸۸۶۷۷۵۴۴-۴۵؛ مرکز:
۸۸۶۷۷۵۴۴-۷۰؛ فکس: ۸۸۷۷۴۵۷۲۳؛ تلفن مرکز پخش: ۸۸۶۶۵۷۲۸-۲۹؛ تلفکس: ۸۸۶۷۷۵۴۴-۴۵

آدرس اینترنتی: www.elmifarhangi.ir info@elmifarhangi.ir

وبسایت فروش آنلاین: www.farhangishop.com

فروشگاه مرکزی (پرنده آبی): خیابان نلسون ماندلا (آفریقا)، بین بلوار گلشهر و ناهید، کوچه گلفام،
پلاک ۷۲؛ تلفن: ۳۳۰۲۴۱۴۰-۳

فروشگاه یک: خیابان انقلاب، روبه‌روی در اصلی دانشگاه تهران؛ تلفن: ۶۶۹۶۳۸۱۵-۱۶ و ۶۶۴۰۰۷۸۶
فروشگاه دو: میدان هفت تیر، خیابان کریمخان زند، بین قائم مقام فراهانی و خردمند، پلاک ۱۳،
تلفن: ۸۸۳۴۳۸۰۶-۷

فروشگاه سه: خیابان کارگر شمالی، روبه‌روی پارک لاله، نبش کوچه ستاره، نمایشگاه و فروشگاه
محصولات فرهنگی سازمان تأمین اجتماعی، پلاک ۱

فهرست

پیشگفتار.....	هفت
سخن نخست.....	یازده
بخش اول: سیاحت.....	۱
بخش دوم: جنگ.....	۲۵
بخش سوم: اسارت.....	۴۳
اسارت نزد تکه‌ها، تلاشی غمبار برای آزادی، اعزام برای فروش در	
بازار برده‌فروشی شهر بخارا، بهتر شدن وضعیتم.....	۴۳
سیمای ترکمن‌ها، مردان، زنان و بچه‌ها و نوع پوشششان.....	۴۴
پوشش مردان.....	۵۰
پوشش زنان.....	۵۱
تیره و طایفه تکه‌ها.....	۵۵
مراسم برپایی آلاچیق‌اوی، عروسی و نحوه پذیرایی.....	۵۷
غذا و کار ترکمن‌ها.....	۶۰

- ۶۸ علم آموزی، خُلق و خوی ترکمن‌ها
- ۷۵ عروسی، مراسم تولد بچه، عزاداری و خاکسپاری
- ۸۰ مراسم تولد بچه
- ۸۰ مراسم دفن و عزاداری
- ۸۱ صنعت و کشاورزی، موسیقی و ساز و آواز ترکمن‌ها
- ۸۵ پزشک
- ۸۷ آلیش: کشتی یا گورش
- ۸۸ سب ترکمن
- ۹۴ کشت و باغ
- ۹۷ نقشه سراز و لدا کر، رای آزادی اُسرا
- ۱۰۰ حرکت به سوی سرخس، مأمَد شیخ و حرکت به سوی تهران

پیشگفتار

بین سال‌های ۱۸۰۰-۱۸۶۰ میلادی ناصرالدین شاه عکاس فرانسوی، «هنری بلوک ویل» را برای تهیه گزارش و اخبار جنگ به دنبال قشون، به «مرو» می‌فرستد. در آن سال‌ها تیره‌های انجوم ترکمن به نام «تکه» در مرو و حومه آن «سرزمین سرخس و آنجان» زندگی می‌کردند. اگرچه شغل اصلی آن‌ها دامداری بود و به کشت و زرع نیز می‌پرداختند، اما حاکمان دولت قاجار با تبلیغاتی که انجام می‌دادند سعی می‌کردند طوری نشان دهند که ترکمن‌ها بیشترین درآمد را از راه راهزنی به دست می‌آورند تا بتوانند زمینه حمله و سرکوب آن‌ها را فراهم کنند. دست‌نشانده‌ها مانند بخشی از ترکمن‌ها منبع درآمد خود را به این کار اختصاص دادند و در راهزنی‌ها عرصه را بر کاروانیان بین راه شاهرود-مشهد، و ابرقباد-مشهد تنگ کرده بودند. علاوه بر این‌ها، از روستاهای اطراف مشهد، شاهرود و سمنان با هجوم‌های شبانه اسیر می‌گرفتند و در بازار شهر خیوه به بردگی می‌فروختند. مأموریت قشون علاوه بر فتح مرو، خیوه و بخارا که هدف اصلی آن‌ها از این لشکرکشی بود، سرکوب ترکمن‌های تکه را هم مدنظر داشتند تا با یک تیر دو نشان بزنند. برای همین، به دستور

شاه قشون بسیار بزرگی با چهل هزار جنگجو «به روایتی شصت هزار» با بیست و پنج عراده توپ و تعداد زیادی خمپاره عازم مرو می‌شوند. بلوک ویل نیز در این لشکر کشی به همراه قشون می‌رود تا عکس و گزارش کامل فتح مرو را به شاه برساند ولی به علت عدم مدیریت «حمزه میرزا» حاکم خراسان و بی‌تدبیری وزیر جنگ «قوام الدوله»، قشون به اهداف خود نمی‌رسد و بیشتر نیروها در جنگ صحرایی از بین می‌روند. بیماری و بی‌آبی هم مزید بر علت شده، بخش عظیمی از نیروها تلف شده، و قشون شکست می‌خورد و خود هانری بلوک ویل را اسیر می‌شود. کتاب حاضر سرگذشت بلوک ویل از این مأموریت و چهارده ماه اسارت در میان ترکمن‌هاست.

کتاب، در سه بخش نوشته شده است:

۱. سیاحت: حرکت از تهران به سوی مشهد، وقایع و رویدادهای بین راه.

۲. جنگ: حرکت از مشهد به سوی مرو به همراه قشون و جنگ با ترکمنان تکه.

۳. اسارت: چهارده ماه اسارت در ترکمنان. بخش سوم که قسمت اعظم کتاب را بربر گرفته، علاوه بر پرداختن نحوه اسارتش و رفتار ترکمنان تکه با اسیران بیشتر به زندگی مادی و معنوی آن‌ها پرداخته است. از جمله «نحوه برگزاری مراسم عروسی، مراسم عزاداری، کشت و زرع، شکل خانه‌سازی، اندازی، شکار، پوشش مردان و زنان، زیورآلات، قالی‌بافی، تهیه نخ و خنک، رفتار زنان و مردان، اعتقاداتشان، روش یادگیری علم و دانش، تربیت بچه‌ها و...».

هیچ کدام از سفرنامه‌هایی که درباره ترکمن‌ها نگاشته شده، به اندازه این کتاب دقیق و مستند نیست. چون همه آن‌ها در گذر از میان ترکمن‌ها سفرنامه‌هایشان را نوشتند. اما بلوک ویل چهارده ماه میان آن‌ها زندگی کرده، برای همین هم کتاب اسارت در میان ترکمن‌ها از اعتبار

بیشتری برخوردار است. البته کتاب از فرانسه به زبان آلمانی و از زبان آلمانی به زبان ترکمنی برگردانده شده، و این می‌تواند از کیفیت آن بکاهد، اما مزیتی که می‌تواند ترجمه ترکمنی آن داشته باشد، این است که مترجم ترکمن، محیط جغرافیایی و تمام آداب، رسوم و سنتی که بلوک ویل مدنظر داشته، بهتر از مترجم آلمانی می‌توانسته درک و ارائه کند. بنده هم سعی کردم تا آنجا که توان دارم به گونه‌ای کتاب را به زبان فارسی برگردانم که هدف و نیت نگارنده برآورده شده باشد بدون آنکه از ارزش تاریخی آن کاسته شود، به صورت داستان دل‌انگیزی در بیارم. گویا به خود سفرنامه هم از این مزیت برخوردار است و بلوک ویل طوری آن را انداخته که خواننده از خواندن آن احساس خستگی نمی‌کند. البته بعضی از جملات یا عبارات در قسمت‌هایی از کتاب، باعث سکت در متن می‌شود که شاید این عیب از نگارنده نباشد و مترجم در ارائه آن قصور کرده باشد. مثلاً بعضی از عبارات در جایی که باید آورده می‌شد نوشته نشده و در فصل بعد به آن اشاره شده است. به همین دلیل در بعضی از صفحات به نظر می‌رسد که متن با ترجمه همخوانی نداشته باشد یا برای زیبایی - مثلاً - از ترجمه تحت‌اللفظی در قسمتی از جملات بر حذر شده است. اما اگر اصل متن دستکاری نشده و به متن کتاب وفادار مانده است.